

A HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum 3509/01003 (2309/0896) számú pályázati beszámolója

A Nemzeti Kulturális Alap Múzeumi Szakmai Kollégium 2011 szeptemberi pályázatán a HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum számára megítélt támogatás eredményeként Greguss Imre: Asbóth Lajos a peredi csatában című festményének, hadipénztár láda és Asbóth-irathagyaték megvásárlására került sor. A vásárlásra 2.500.000,- Ft összegű vissza nem térítendő támogatást folyósított az Igazgatóság.

A pályázati támogatással megvásárolt gyűjteményi együttes Asbóth Lajoshoz kötődik, az 1848-49-es magyar szabadságharc jeles, ám napjainkra háttérbe szorult, a hadtörténetíráson kívül talán el is feledett hadvezéréhez.

Asbóth Lajos 1803. június 20-án született a Georgikont, akkor igazgató jeles magyar mezőgazdász János fiaként. Katonai akadémiát végezve a császári-királyi hadsereg vértestisztjeként szolgált családalapításáig. 1848-ban nyugalmazott vérteskapitányként nemzetőr őrnagynak nevezték ki a bérelt kisbirtokának helyet adó Krassó vármegyében, ahol sikeresen szervezte meg az oravicai bányakerület védelmét a nemzetiségi felkelőkkel szemben. A Bánság kormány által elrendelt 1849. januári kiürítésekor Debrecenbe rendelték, ahol az ideiglenes főváros katonai parancsnokságát, az egyik legbizalmasabb katonai beosztást bízták rá, immár honvéd alezredesi rendfokozatban. Ezt követően a tartalékcsoportok szervezését irányította, majd ezek hadrafoghatóvá vált alakulataiból szervezett hadosztályával vett részt a tavaszi hadjáratban. Kitűnt a Rákos menti csatározásokban, majd Budavár bevételénél, amiért is 1849. május 23-án az addig Aulich Lajos tábornok által vezényelt II. hadtest parancsnokságát kapta az időközben ezredessé emelt kitűnő honvédtiszt. Hadteste élén vett részt a Vág-menti hadműveletekben, ahol Zsigárdnál és Perednél is kitűnt, gyakorlatilag a hadműveleti területen tevékenykedő három hadtestparancsnok közül az egyetlen volt, aki teljesítette feladatát. S bár addigi tevékenysége elismeréseként tábornoknak szemelték ki, tábornoki oklevelét június közepére már el is készítették, kihirdetését és életbe léptetését keresztülhúzta Görgei hirtelen haragjában hozott döntése, amikor június 20-án Knezić tábornokkal együtt Asbóthot is leváltotta hadtestparancsnoki beosztásából. Tulajdonképpen ez mentette meg Asbóth életét, a szabadságharc maradék napjaiban a tartalék hadtest megszervezését bízták rá, amit a hadbírói tárgyalásán bölcsen elhallgatott. Így nem került a tábornokok, illetve hadtest és más önálló parancsnokok kategóriájába. Perében így is halálos ítélet született, amit kegyelemből 18 év várfogságra mérsékeltek. 1856-ban szabadult, hadtudományi munkásságot folytatva 1863-ban választották a Magyar Tudományos Akadémia tagjai közé. Öccse Sándor az amerikai polgárháború jeles uniós tábornoka volt, a tőle kapott adatok alapján Lajos írta meg az első (s azóta is egyetlen) magyar nyelvű hadtörténeti összefoglalót a polgárháború hadműveleteiről.

A megvásárolt hagyaték a Hadtörténeti Múzeum több gyűjteményét is érintette:

- a Kéziratos Emlékanyag gyűjteményt
- a Képzőművészeti gyűjteményt
- az Egyenruha- és felszerelés gyűjteményt

1. Asbóth iratgyűjtemény

40 darab irat, amelyek az 1820-as évektől az 1880-as évekig a magyar történelem meghatározó fontosságú eseményeihez kapcsolódnak. A feltárt anyag az Asbóth-család három generációjáról tartalmaz dokumentumokat. Először

Asbóth I. Jánosról, a keszthelyi Festetich-uradalom tisztviselőjéről, a Georgikon egyik működtetőjéről; másodsorban gyermekeiről, elsősorban Asbóth Lajos 1849-es honvédezredesről és hadtestparancsnokról, illetve Asbóth Sándor honvéd alezredesről, az amerikai polgárháborúban az északi hadsereg tábornokáról; végül Asbóth Lajos fiáról, Asbóth II. Jánosról, a 19. századi magyar konzervatív gondolkodás egyik legjelentősebb alakjáról.

2. Greguss Imre: Asbóth Lajos a peredi csatában (olajfestmény)

Greguss Imre festőművész tanulmányait Budapesten a Mintarajziskolában kezdte, majd 1873-ban állami ösztöndíjjal a müncheni festészeti akadémián tanult. Mint önkéntes részt vett a boszniai okkupáció hadjáratában, az itt nyert élmények nagyban befolyásolták későbbi művészetét. Munkácsy Mihály meghívására egy éven keresztül Párizsban folytatta tanulmányait. Visszatért Budapestre, ahol csatlakozott a Benczúr Gyula vezette festészeti mesteriskolához. Benczúr vezetése alatt festette meg 1889-ben Asbóth tábornok Perednél című olajfestményét. A kép középpontjában Asbóth Lajos tábornokot ábrázolja lovon ülve, aki jobb kezében magasra emelve a nemzeti lobogót, vezeti a honvédsereget. A művész a csata fordulópontjának pillanatát ragadja meg, amikor is a honvédek második rohamának az összeomlása után maga a hadtestparancsnok kapja föl a 63. honvédzászlóalj zászlaját, s vezeti győztes rohamra az újra rendezett honvédeket. A festmény szerepelt a Képzőművészeti Társulat Téli Kiállításán 1889-ben a Műcsarnokban. A korabeli kritika kiemeli, hogy „Greguss Imre csaknem az egyedüli, ki koronkint szeretettel fordul vissza a nagy időkhöz.” A festmény Gracza György Az 1848-49-iki magyar szabadságharc története I-V (1894-1898) című munkájában mint Asbóth János (a hadvezér fia) tulajdona jelenik meg. Jókai Mór, Bródy Sándor és Rákosi Viktor szerkesztette Ezernyolczszáznegyvennyolcz című kiadvány is bemutatja a festményt.

3. Honvéd hadipénztárláda 1848-49-ből

Ritka tárgyi emléke a szabadságharc honvédseregének. Különlegessége a névhez köthetőség, ami által valószínűsíthető, hogy 12.hadosztály, a II. hadtest, vagy a tartalék hadtest pénztárládájáról van szó, amelyeket Asbóth Lajos vezényelt szabadságharc során.

Handwritten text on the left page, including a red wax seal and a signature.

Handwritten text on the right page, including a red wax seal and a signature.

Handwritten text on the left page, including a signature and a date.

Handwritten text on the right page, including a signature and a date.

A 1859. évi Magyarországi szellemi életünk
 helyzetéről - mely az Emigráció is ma,
 egyben országunk fejlődésének legfontosabb
 részét képezi - melynek történetét és
 okait meg kell vizsgálni - egyrészt az
 országunkban, másrészt az emigrációban.
 Az országunkban, az emigrációban
 az államunk fejlődésének legfontosabb
 részét képezi, és az államunk fejlődésének
 legfontosabb részét képezi, és az államunk
 fejlődésének legfontosabb részét képezi.
 Az emigrációban az államunk fejlődésének
 legfontosabb részét képezi, és az államunk
 fejlődésének legfontosabb részét képezi.
 Az államunk fejlődésének legfontosabb
 részét képezi, és az államunk fejlődésének
 legfontosabb részét képezi.

Az Emigráció 1860. évi helyzetéről.

